

Innhold

Forord	5
Del 1	
LÅN OG SPARING	25
<i>Kapittel 1</i>	
Grunnleggende sammenhenger i finans	27
<i>Jon Mjølhus</i>	
1.1 Måling av avkastning	27
<i>Nominell avkastning</i>	28
<i>Realavkastning</i>	29
<i>Realisert og forventet avkastning</i>	30
<i>Tidsvektet avkastning</i>	35
<i>Pengevektet avkastning</i>	36
<i>Avkastning før og etter skatt</i>	38
<i>Bokført avkastning</i>	38
1.2 Renteregning	38
<i>Sluttverdi</i>	39
<i>Nåverdi</i>	39
<i>Annuitet</i>	40
<i>Kapittel 2</i>	
Finansmarkedene	42
<i>Jon Mjølhus</i>	
2.1 Funksjon	42
2.2 Markedseffisiens	44
<i>Svak form for effisiens</i>	45
<i>Semistærk form for effisiens</i>	46
<i>Sterk form for effisiens</i>	46
2.3 Det noterte markedet	47
<i>Oslo Børs</i>	47

	<i>Emisjonsaktivitet</i>	48
	<i>Handel i enkeltaksjer</i>	49
2.4	Det unoterte markedet	52
	<i>OTC-markedet</i>	52
	<i>«Gråmarkedet»</i>	53
	<i>Private equity-fond</i>	53
2.5	Regler for børshandel	53
	<i>Tilsynsmyndigheter</i>	53
	<i>Salg av lånte aksjer («shortsalg»)</i>	54
	<i>Innsidehandel</i>	55
	<i>Undersøkelsesplikt</i>	55
	<i>Meldeplikt</i>	56
2.6	Faktisk og forventet avkastning	56
	<i>Historisk avkastning – risikopremien</i>	59
	<i>Forventet avkastning</i>	61
2.7	Risiko	62
	<i>Portefølje og risiko</i>	62
	<i>Kvantifiserbar risiko</i>	63
	<i>Mental risiko</i>	84

Kapittel 3

	Sparing i bank	91
	<i>Jon Mjølhus</i>	
3.1	Innledning	91
3.2	Renteberegning	92
3.3	Type bankkonti	93
	<i>Lønnskonto</i>	93
	<i>Høyrentekonto/sparekonto</i>	93
	<i>Særvilkårskonto</i>	94
	<i>Investeringskonto</i>	94
	<i>Fastrenteinnskudd</i>	95
	<i>BSU – Boligsparing for ungdom</i>	97
	<i>Konto i fordelsprogrammer</i>	102
3.4	Valg av konto	103
3.5	Kostnader ved banksparing	103
3.6	Type renter	103
	<i>Renter i privatmarkedet</i>	103
	<i>Interbankrenter/pengemarkedet</i>	105
	<i>Sentralbankrenter</i>	105

3.7	Risiko ved banksparing	106
	<i>Risiko for innskuddet</i>	106
	<i>Risiko for renteendringer</i>	109
	<i>Varslingsplikt</i>	110
	<i>Skatt på banksparing</i>	110

Kapittel 4

Sparing i obligasjoner	111
-------------------------------------	-----

Jon Mjølhus

4.1	Innledning	111
	<i>Obligasjoner på Oslo Børs</i>	111
4.2	Prising og risiko	113
	<i>Prisen på en obligasjon</i>	113
	<i>Durasjon</i>	117
	<i>Modifisert durasjon</i>	118
	<i>Risiko i obligasjoner</i>	119
4.3	Type obligasjoner	120
	<i>Statsobligasjoner (i- og u-land)</i>	120
	<i>Industriobligasjoner («investment grade»)</i>	120
	<i>Høyrenteobligasjoner</i>	122
	<i>Konvertible obligasjoner</i>	122
	<i>Floating rates notes («floater»)</i>	123
	<i>Obligasjoner med fortrinnsrett</i>	123
	<i>Fondsobligasjoner</i>	123
	<i>Ansvarlige lån</i>	124

Kapittel 5

Sparing i aksjer	125
-------------------------------	-----

Jon Mjølhus

5.1	Aksjer	125
	<i>Hva er en aksje?</i>	125
	<i>Prioritet</i>	125
	<i>Aksjesplitt</i>	126
	<i>Aksjespleis</i>	127
	<i>Tegningsrettigheter</i>	127
	<i>Karakteristiske egenskaper ved en aksje</i>	128
	<i>Forventet avkastning i en aksje</i>	128
	<i>Aksjers risiko</i>	131
5.2	Egenkapitalbevis (grunnfondsbevis)	143

Kapittel 6

Sparing i eiendom	145
--------------------------------	-----

Jon Mjølhus

6.1 Innledning	145
6.2 Verdi av eiendom	146
6.3 Investering i næringseiendom	148
<i>Direkteeid</i>	148
<i>Kjøp og salg av eiendom</i>	154
<i>Børsnoterte eiendomsaksjer</i>	157

Kapittel 7

Generelt om sparing i fond	159
---	-----

Jon Mjølhus

7.1 Generelt om verdipapirfond	159
<i>Kursfastsettelse</i>	160
<i>Likviditet – innløsning av andeler</i>	161
<i>Tegning og innløsning</i>	162
<i>Investeringsmandat</i>	162
<i>Informasjon</i>	163
7.2 Inndeling av type fond	163
<i>UCITS (Undertakings for the Collective Investment of Transferable Securities)</i>	163
<i>Nasjonale fond</i>	164
<i>Spesialfond</i>	165
<i>Utenlandske fond</i>	165
<i>Fond i fond</i>	166

Kapittel 8

Sparing i aksjefond	167
----------------------------------	-----

Jon Mjølhus

8.1 Klassifikasjon	171
8.2 Absolutt og relativ avkastning	171
8.3 Aktivt og passivt forvaltede fond	171
8.4 Stiler og strategier	172
8.5 ETF	177
8.6 ETN	178

Kapittel 9

Sparing i rentefond 179

Jon Mjølhus

9.1 Pengemarkedsfond 179
 Risiko 181
 Valutarisiko 181
 Hvorfor investere i pengemarkedsfond? 182
 9.2 Obligasjonsfond 183
 Klassifikasjon av obligasjonsfond 184
 Opplysningsplikt 184

Kapittel 10

Sparing i kombinasjonsfond 186

Jon Mjølhus

10.1 Definisjon 186
 10.2 Klassifikasjon 187
 10.3 Skatt 187

Kapittel 11

Skatt i verdipapirfond 188

Jon Mjølhus

11.1 Aksje- og kombinasjonsfond 188
 11.2 Andelseiere som er aksjeselskaper 188
 11.3 Rentefond (penge- og obligasjonsfond) 189
 11.4 Gevinst/tap 189
 11.5 Formuesskatt 189
 11.6 Skatt på aksjer 190
 11.7 Aksjonærmodellen 191
 11.8 Beregning av skjermingsgrunnlag 192
 11.9 Beregning av skjermingsrente 192
 11.10 Beregning av skjermingsfradraget 193
 11.11 Gevinstberegning i aksjonærmodellen 193

Kapittel 12

Honorarstrukturer og kostnader i fond 197

Jon Mjølhus

12.1 Differensierte forvaltningshonorarer 197
 12.2 Suksesshonorar 198
 Symmetrisk suksesshonorar 198
 Asymmetrisk suksesshonorar 199

	<i>Returprovisjon til verdipapirfond og fondsforvaltere</i>	201
	<i>Returprovisjon til distributører</i>	201
 <i>Kapittel 13</i>		
	Fonds- og forvalterevaluering	202
<i>Jon Mjølhus</i>		
13.1	Historisk avkastning	202
13.2	Kvantitativ vurdering	205
	<i>Alfa</i>	205
	<i>Sharpe-forholdet</i>	207
	<i>«Information ratio» og tracking error</i>	208
	<i>Hvordan finne «de beste fondene»</i>	210
	<i>Fremgangsmåte for Morningstars stjernegradering</i>	210
	<i>Fordeler</i>	211
	<i>Ulemper</i>	211
	<i>DP-indeksen</i>	212
	<i>Kapital-indeksen</i>	213
 <i>Kapittel 14</i>		
	Sparing i strukturerte produkter	214
<i>Jon Mjølhus</i>		
14.1	Innledning	214
14.2	Generelt om sammensatte produkter	215
14.3	Kapitalbeskyttede produkter – BMA/indeksobligasjoner	216
	<i>Innledning</i>	216
	<i>Oppbyggingen av en indeksobligasjon</i>	217
	<i>Risiko i sammensatte produkter</i>	222
	<i>Bankenes funding</i>	224
	<i>Avkastning</i>	225
	<i>Beregning av avkastning</i>	226
	<i>Verdiutvikling for en indeksobligasjon</i>	228
	<i>Kostnader</i>	232
	<i>Beskatning av aksjeindeksobligasjoner</i>	233
14.4	Andre strukturerte produkter	235
	<i>Sertifikat/deltakelse</i>	235
	<i>«Lock-in»- eller «step up»-produkter</i>	236
	<i>Warrant</i>	237
	<i>Contract for difference</i>	238
	<i>Rentebevis</i>	239

Kapittel 15

Sparing i uregulerte investeringsformer 241

Jon Mjølhus

15.1	Lover og forskrifter	241
15.2	Syndikater	242
15.3	Nærmere om deltakerlignede selskaper	242
	<i>Forskjell fra aksjeselskaper</i>	244
	<i>Fordeler og ulemper ved deltakerlignede selskaper</i>	245
	<i>Kostnader</i>	245
15.4	Skatt	249
	<i>Tap og gevinst</i>	249
	<i>Formueskatt</i>	250
15.5	«Eiendomsfond»	250
15.6	Spesialfond	251
15.7	Hedgefond	252
	<i>Varianter av hedgefond</i>	253

Kapittel 16

Sammensetning av en portefølje 255

Jon Mjølhus

16.1	Porteføljekonstruksjon	262
16.2	Effisiente porteføljer	262
16.3	Den optimale porteføljen	263
16.4	Forventet avkastning fra en portefølje	264
	<i>Konstruksjon av en optimal portefølje</i>	266
	<i>Internasjonal diversifisering</i>	268

Kapittel 17

Investeringsstrategier 269

Jon Mjølhus

17.1	Strategisk aktivaallokering	270
	<i>Vurdering av strategier ut fra ulike markedsforhold</i>	272
17.2	Gradvis inn- og utfasing	273
	<i>Innfasing</i>	273
	<i>Utfasing</i>	275

Kapittel 18

Derivater - markedet for risiko	276
--	-----

Jon Mjølhus

18.1 Generell beskrivelse av bakgrunn og funksjon	276
<i>Derivathandel på Oslo Børs</i>	276
18.2 Terminer	277
18.3 Opsjoner	279
<i>Verdi av kjøpsopsjon ved forfall</i>	280

Del 2

FAMILIEØKONOMI	287
-----------------------------	-----

Kapittel 19

Lån	289
------------------	-----

Dag Jørgen Hveem og Jon Mjølhus

19.1 Rentekostnad	289
19.2 Effektiv rente	289
<i>Lånets løpetid</i>	292
<i>Størrelse på lån</i>	293
19.3 Avdragsprofil	295
19.4 Serie- eller annuitetslån?	296
<i>Antall innbetalinger</i>	298
19.5 Fast eller flytende rente?	299
<i>Fastrente som forsikring</i>	300
<i>Fastrente som spekulasjon</i>	301
<i>Spesielle forhold</i>	302
<i>Skattemessig behandling</i>	303
19.6 Valutalån	303
<i>Rentepariteten</i>	304
19.7 Lånebelastning - hvor mye kan eller bør jeg låne?	305
<i>Lånesøknad og finansieringsplan</i>	305
<i>Forsvarlig praksis for lån til bolig - Finanstilsynets retningslinjer</i>	307
<i>Betjeningsevne, betjeningsvilje og sikkerhet</i>	309

Kapittel 20

Planlegging av personlig økonomi	314
---	-----

Dag Jørgen Hveem

20.1 Innledning	314
20.2 Oppstilling av budsjett	315

20.3	SIFO-normen	320
20.4	Gjeldsordningsloven - veiledende livsoppholdssatser osv. <i>Fastsettelse av livsoppholdsbeløp - generelle retningslinjer og anbefalinger fra departementet</i>	325 327
20.5	Livsfasøkonomi	329
	<i>Innledning - livsfaser</i>	329
	<i>Utvikling av inntekt og utgifter</i>	330

Kapittel 21

	Ekteskap og ugift samliv	333
	<i>Dag Jørgen Hveem</i>	
21.1	Innledning	333
21.2	Inngåelse av ekteskap - rettsvirkninger	334
	<i>Underholdsplikt</i>	334
	<i>Opplysningsplikt</i>	334
	<i>Rådighet over eiendeler</i>	335
	<i>Ansvar for gjeld</i>	338
	<i>Avtaler om formuesordningen</i>	339
21.3	Oppløsning av ekteskap - rettsvirkninger	345
	<i>Innledning</i>	345
	<i>Ektefellebidrag og barnebidrag</i>	346
	<i>Det økonomiske delingsoppgjøret</i>	348
	<i>Retten til de enkelte eiendeler</i>	356
21.4	Økonomiske virkninger av ugift samliv	361
	<i>Innledning</i>	361
	<i>Rettsstillingen under samlivet</i>	362
	<i>Hvem eier hva?</i>	363
	<i>Rettsstillingen ved opphør</i>	367

Kapittel 22

	Kjøp av bolig og fritidshus	371
	<i>Dag Jørgen Hveem og Jon Mjølhus</i>	
22.1	Innledning	371
22.2	Eiendomsskatt	372
22.3	Meglerutgifter	373
22.4	Dokumentavgift	374
	<i>Skattemessig inngangsverdi</i>	375
22.5	Eieformer for bolig	376
	<i>Innledning</i>	376

	<i>Borettslagsleilighet</i>	376
	<i>Eierleilighet</i>	382
	<i>Bolig og fritidseiendom på festet grunn</i>	384
22.6	<i>Kjøp kontra leie av bolig</i>	390
	<i>Innledning</i>	390
	<i>Trygg investering?</i>	390
	<i>Bolig som pensjonssparing</i>	391

Kapittel 23

	Valg av eierform for næringsdrivende	397
	<i>Dag Jørgen Hveem</i>	
23.1	<i>Innledning</i>	397
23.2	<i>Risiko</i>	398
23.3	<i>Kostnader</i>	398
23.4	<i>Egenkapitalkrav</i>	400
23.5	<i>Overskuddsdisponering og eierlån</i>	400
23.6	<i>Inntektsbeskatning</i>	400
23.7	<i>Gevinstbeskatning ved salg av en virksomhet</i>	403
23.8	<i>Formuesskatt</i>	403
23.9	<i>Arv</i>	404
23.10	<i>Trygdeytelser</i>	405
23.11	<i>Andre forhold</i>	406
23.12	<i>Oppsummering</i>	407

Kapittel 24

	Arv, arveavgift og skatt	408
	<i>Dag Jørgen Hveem</i>	
24.1	<i>Arv</i>	408
	<i>Innledning</i>	408
	<i>Gaver til ett av barna – avkorting i arv?</i>	410
	<i>Rett til forlods uttak for barn i visse tilfeller</i>	410
	<i>Slektsarv når det ikke er testament</i>	411
	<i>Pliktdelsarv</i>	414
	<i>Ektefellens arverett</i>	417
	<i>Uskiftet bo – en rett for ektefelle og noen typer samboere</i>	420
	<i>Testament</i>	431
	<i>Sameiekonflikter ved arv og gave</i>	437
	<i>Grensen mellom livs- og dødsdisposisjoner</i>	441
	<i>Avkall og avslag på arv</i>	444
	<i>Forbigått arving og foreldelse av arv</i>	446

	<i>Skifteoppgjøret</i>	446
	<i>Ikke inntektsskatt på arv eller gave</i>	450
	<i>Ligning i dødsåret</i>	451
	<i>Inntektsberegningen i dødsåret</i>	452
	<i>Skatteplikt ved avhendelse av arvede gjenstander</i>	452
24.2	<i>Arveavgift</i>	455
	<i>Innledning – hvem er arveavgiftspliktig?</i>	455
	<i>Arveavgiftsgrunnlag</i>	457
	<i>Arveavgiftssatser</i>	462
	<i>Utdeling fra uskiftebo</i>	464
	<i>Melding om arv og gave, betalingsfrist og foreldelse</i>	465
	<i>Noen aktuelle arveavgiftsmessige tilpasninger</i>	466
24.3	<i>Dokumentavgift</i>	477
24.4	<i>Beregning av vederlag ved opphold på alders- og sykehjem osv.</i>	477
24.5	<i>Avslutning</i>	479

Kapittel 25

Bankers rådgivningsansvar og Finansklagenemndas klagebehandling 480

Dag Jørgen Hveem

25.1	<i>Innledning</i>	480
25.2	<i>Finansklagenemndas kompetanse</i>	483
25.3	<i>Finansklagenemndas betydning</i>	484
25.4	<i>Finansklagenemndas praksis om rådgivningsansvar</i>	486
	<i>Utgangspunkt – bindende avtale og investors egen risiko</i>	486
	<i>Hva er finansiell rådgivning?</i>	487
	<i>Profesjonsansvar i en litt mildere form?</i>	488
	<i>God rådgivningsskikk</i>	490
	<i>Berettigede kundeforventninger</i>	492
	<i>Kort om Ræeggen-dommen</i>	494
	<i>Skadelidtes medvirkning</i>	495
	<i>Bevisbyrdespørsmål</i>	497
	<i>Relevante momenter i Finansklagenemndas praksis</i>	498
	<i>Avslutning – konkrete vurderinger, faste kriterier – eller begge deler?</i>	500

Kapittel 26

Når gjelden blir for stor – gjeldsordningsloven for privatpersoner 501

Dag Jørgen Hveem

26.1	<i>Innledning</i>	501
26.2	<i>Gjeldsordningsloven</i>	503
26.3	<i>Vilkår for å få gjeldsforhandling og gjeldsordning</i>	507

26.4	Søknad og forberedelse	511
26.5	Åpning av gjeldsforhandling	514
26.6	Frivillig gjeldsordning	516
	<i>Hva skyldneren kan beholde av sin inntekt</i>	<i>517</i>
26.7	Tvungen gjeldsordning	525
26.8	Endring og opphevelse av gjeldsordning	528

Del 3

INNTEKTSBORTFALL	533
-------------------------------	-----

Kapittel 27

Ytelser ved inntektsbortfall	535
---	-----

Hilde Nordstoga og Alexandra Plahte

27.1	Innledning	535
27.2	Tre hovedpilarer	536
	<i>Folketrygden</i>	<i>536</i>
	<i>Pensjon og forsikring gjennom arbeidsforhold</i>	<i>537</i>
	<i>Individuell sparing og forsikring</i>	<i>537</i>

Kapittel 28

Alderspensjon	539
----------------------------	-----

Hilde Nordstoga og Alexandra Plahte

28.1	Folketrygden	539
	<i>Innledning</i>	<i>539</i>
	<i>Hovedpunktene i pensjonsreformen</i>	<i>543</i>
	<i>Folketrygdens alderspensjon – opprinnelige opptjeningsregler</i>	<i>546</i>
	<i>Ny alderspensjon, nye opptjeningsregler</i>	<i>557</i>
	<i>Felles regler uavhengig av hvilken opptjeningsmodell man tilhører</i>	<i>564</i>
	<i>Regulering av alderspensjon</i>	<i>571</i>
28.2	Tjenestepensjon	571
	<i>Innledning</i>	<i>571</i>
	<i>Privat sektor</i>	<i>573</i>
	<i>Offentlig sektor</i>	<i>591</i>
28.3	Alderspensjon fra private ordninger	600
	<i>Innledning</i>	<i>600</i>
	<i>Individuell pensjonsordning (IPS)</i>	<i>601</i>

Kapittel 29

AFP - avtalefestet pensjon	603
<i>Hilde Nordstoga og Alexandra Plahte</i>	
29.1 Innledning	603
29.2 AFP i privat sektor	604
<i>Ny AFP-ordning</i>	604
<i>Gammel AFP-ordning</i>	616
29.3 AFP i offentlig sektor - statlig og kommunal sektor	621
<i>Generelt</i>	621
<i>Offentlig AFP i perioden 62 til 65 år</i>	623
<i>Offentlig AFP i perioden 65 til 67 år</i>	625

Kapittel 30

Uføreytelser	629
<i>Hilde Nordstoga og Alexandra Plahte</i>	
30.1 Innledning	629
30.2 Uføreytelser fra folketrygden	630
<i>Innledning</i>	630
<i>Arbeidsavklaringspenger (AAP)</i>	630
<i>Uførepensjon</i>	637
<i>Ny uføretrygd</i>	644
<i>Fastsetting og endring av uføregrad</i>	647
30.3 Uførepensjon fra tjenestepensjonsordninger	650
<i>Innledning</i>	650
<i>Privat sektor</i>	650
<i>Offentlig sektor</i>	654
30.4 Uføreytelser fra private ordninger	660
<i>Uførepensjon</i>	660
<i>Uførerente</i>	660
<i>Uføreforsikring</i>	660

Kapittel 31

Etterlattepensjon og livsforsikring	661
<i>Hilde Nordstoga og Alexandra Plahte</i>	
31.1 Etterlattepensjon	661
<i>Innledning</i>	661
<i>Folketrygden</i>	661
<i>Ektefelle/samboerpensjon gjennom arbeidsforhold</i>	665
<i>Ektefellepensjon fra privat pensjonsordning</i>	673

31.2	Barnepensjon	673
	<i>Folketrygden</i>	673
	<i>Barnepensjon gjennom arbeidsforhold</i>	674
	<i>Barnepensjon fra privat pensjonsordning</i>	676
31.3	Livsforsikring gjennom arbeidsforhold	676
	<i>Innledning</i>	676
	<i>Privat livsforsikring</i>	679

Kapittel 32

	Inntektssikring ved arbeidsløshet	680
	<i>Hilde Nordstoga og Alexandra Plahte</i>	
32.1	Folketrygden	680
	<i>Dagpenger</i>	680
32.2	Særskilt sikkerhetsnett for medlemmer i Statens pensjonskasse	684
	<i>Ventelønn</i>	684
32.3	Vartpenger	687
32.4	Skattefritt sluttvederlag	688
	<i>Innledning</i>	688
	<i>Vilkår</i>	688
	<i>Beregning av sluttvederlaget</i>	689
32.5	Andre sluttordninger i form av økonomisk kompensasjon fra arbeidsgiver	689
32.6	Sluttpakke/etterlønn	690
32.7	Studiestøtte	691
	<i>Vilkår</i>	691
	<i>Beregning av studiestøtten</i>	692
32.8	Førtidspensjon/gavepensjon	692
	<i>Privat sektor</i>	692
	<i>Offentlig sektor</i>	694

Del 4

	SKATT	697
--	--------------------	-----

Kapittel 33

	Skatt på lønn og kapitalinntekt	699
	<i>Dag Jørgen Hveem</i>	
33.1	Innledning	699
	<i>Grunnleggende hensyn</i>	700
	<i>Rettsgrunnlag</i>	700
	<i>Forskuddstrukket skatt</i>	701

	<i>Renter av restskatt og skatt til gode</i>	701
	<i>Skattesatser</i>	702
33.2	Ligning av ektefeller og ugifte samboere	702
33.3	Ligning av barn	704
	<i>Lønn</i>	705
33.4	Trygdeavgift, toppskatt og skatt på alminnelig inntekt	706
	<i>Noen praktiske eksempler</i>	710
33.5	Marginalskatt på lønnsinntekt	712
33.6	Beskatning av aksjeinntekter	713
	<i>Kontinuitetsprinsipp for aksjer og aksjefond</i>	717
	<i>Kort om fritaksmetoden</i>	719
33.7	Kort om beskatning av andre selskapsformer	722
33.8	Næring eller ikke-næring?	724

Kapittel 34

	Skatt på utleie av egen bolig og fritidseiendom	726
--	--	-----

Dag Jørgen Hveem

34.1	Skatt på leieinntektene – eller skattefritt?	726
	<i>Noen eksempler – når er leieinntektene skattefrie?</i>	727
	<i>Barns bruk av foreldres bolig</i>	729
34.2	Salg av bolig og fritidseiendom – skatt på eventuell gevinst?	732
	<i>Innledning</i>	732
	<i>Bolig</i>	733
34.3	Realisasjon etter separasjon, skilsmisse eller samlivsbrudd	734
	<i>Brukshindring</i>	734
	<i>Fritidseiendom</i>	736
34.4	Skatte- og arveavgiftsmessige forhold ved overføring av fast eiendom	737
	<i>Diskontinuitet</i>	737
	<i>Fare for gjennomskjæring?</i>	738

Kapittel 35

	Selvangivelsen – noen sentrale punkter	741
--	---	-----

Dag Jørgen Hveem

35.1	Innledning	741
35.2	Familieforhold, forsørgeransvar og formuesøkning	741
35.3	Inntekt	743
	<i>Personinntekt</i>	743
	<i>Avkastning av formue</i>	743
	<i>Utbytte og realisasjonsgevinst</i>	744
	<i>Obligasjonsavkastning</i>	744

	<i>Mobiltelefon og bredbånd</i>	744
	<i>Fordel av firmabil</i>	745
35.4	Noen sentrale fradrag	747
	<i>Innledning</i>	747
	<i>Minstefradrag</i>	747
	<i>Gjeldsrenter</i>	748
	<i>Utgifter i boligselskap</i>	749
	<i>Foreldrefradrag</i>	750
	<i>Reisefradrag hjem – arbeid</i>	750
	<i>Pendlerfradrag</i>	751
	<i>Fagforeningskontingent</i>	753
	<i>Gaver til visse frivillige organisasjoner</i>	754
	<i>Premie til pensjonsordning</i>	754
	<i>Særfradraget på grunn av store sykdomsutgifter</i>	754
35.5	Frynsegoder – skattepliktig eller skattefritt?	755
	<i>Innledning</i>	755
	<i>Datautstyr utlånt fra arbeidsgiver</i>	755
	<i>Betalt forsikringspremie</i>	756
	<i>Trening betalt av arbeidsgiveren</i>	757
	<i>Bedriftshytte</i>	758
	<i>Bedriftskantine</i>	759
	<i>Enkeltstående tilstelninger</i>	759
	<i>Jubileums- og oppmerksomhetsgaver</i>	760
	<i>Premie for forslag til forbedringer på arbeidsplassen</i>	760
	<i>Personalrabatter</i>	761
	<i>Utdanning finansiert av arbeidsgiveren</i>	761
	<i>Rimelig lån i arbeidsforhold</i>	762
	<i>Subsidert barnehageplass</i>	763
	<i>Gratis avis osv.</i>	764
	<i>Bindende forhåndsuttalelser</i>	764
	<i>Bindende i tre år</i>	765
35.6	Tilleggsskatt og straff	768
35.7	Klage over ligningen	769
 <i>Kapittel 36</i>		
	Formuesskatt	772
	<i>Dag Jørgen Hveem</i>	
36.1	Innledende bemerkninger	772
36.2	Hvem er skattepliktig, og hvilke skattesatser gjelder?	774
36.3	Bankinnskudd	775

36.4	Kontanter	775
36.5	Innbo og løsøre	776
36.6	Fritidsbåt	776
36.7	Bil, campingvogn og andre motorkjøretøy	777
36.8	Bolig	777
36.9	Fritidseiendom	780
36.10	Børsnoterte aksjer, egenkapitalbevis, obligasjoner, verdipapirfondsandeler osv.	781
36.11	Ikke-børsnoterte aksjer og ikke-registrerte obligasjoner osv.	781
36.12	Næringseiendom	782
	<i>Ikke utleid</i>	782
	<i>Utleid</i>	782
	<i>Hovedregel om verdsetting</i>	783
	<i>Utleie deler av inntektsåret, bortfall av utleieinntekt osv.</i>	783
	<i>Utleie av deler av næringseiendom</i>	784
	<i>Eierskifte</i>	784
36.13	Livsforsikringspoliser, livrenter osv.	784

Kapittel 37

Inntektsskatt for pensjonister	785
---	-----

Dag Jørgen Hveem

37.1	Innledning	785
37.2	Alderspensjonsskatt	785
	<i>Hva utløser skattefradrag?</i>	786
	<i>Forholdsmessig skattefradrag</i>	786
	<i>Avkorting av skattefradraget</i>	787
	<i>Høy marginalsatt på pensjonsinntekt</i>	788
	<i>Lavere avtrappingsgrenser ved avgrenset pensjonsuttak</i>	789
	<i>Skatteberegning – eksempel 1</i>	789
	<i>Skatteberegning – eksempel 2</i>	790
	<i>Skatteberegning – eksempel 3</i>	791
37.3	Skattebegrensning ved lav alminnelig inntekt	791
	<i>Innledning</i>	791
	<i>Beløpsgrenser</i>	792
	<i>Over 100 % skatt på renteinntektene?</i>	794
	<i>Pensjonistlån?</i>	794
	<i>Fordeling av formue, kapitalinntekter og inntektsfradrag mellom</i>	795
37.4	Kildeskatt på pensjon	795

Register	797
-----------------------	-----